

Sygn. akt. IC 554/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 czerwca 2015 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Rejonowego (del. do SO) Piotr Czernski

Protokolant: Monika Porębska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 czerwca 2015 roku w L.

sprawy z powództwa T. K.

przeciwko (...) z siedzibą

w W.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

I. zasądza od pozwanego (...) z siedzibą w W. na rzecz powódki T. K. kwotę 60.000,00 zł (sześćdziesiąt tysięcy złotych) tytułem zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi od dnia 8 kwietnia 2014 r. do dnia zapłaty;

II. zasądza od pozwanego (...) z siedzibą w W. na rzecz powódki T. K. kwotę 30.000,00 zł (trzydzieści tysięcy złotych) tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie jej sytuacji życiowej z odsetkami ustawowymi od dnia 8 kwietnia 2014 r. do dnia zapłaty;

III. zasądza od pozwanego (...) z siedzibą w W. na rzecz powódki T. K. kwotę 3.968,67 zł (trzy tysiące dziewięćset sześćdziesiąt osiem złotych i sześćdziesiąt siedem groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu;

IV. nakazuje pobrać od pozwanego (...) z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Lublinie kwotę 4.500,00 zł (cztery tysiące pięćset złotych) tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu.

Sygn. akt IC 554/14

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 30 maja 2014 r. powódka T. K. domagała się zasądzenia na swoją rzecz od (...) z siedzibą w W.:

- tytułem zadośćuczynienia kwotę 60.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 08.04.2014 r. do dnia zapłaty,

- tytułem odszkodowania kwoty 30.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 08.04.2014 r. do dnia zapłaty z tytułu pogorszenia się sytuacji życiowej powódki po śmierci małżonka,

- kosztów procesowych, w tym kosztów zastępstwa procesowego, wg norm przepisanych oraz kosztów opłaty od pełnomocnictwa w wysokości 17,00 zł.

W uzasadnieniu pozwu wyjaśniono między innymi, że w dniu 14.03.2002 r. w miejscowości G. doszło do tragicznego w skutkach wypadku, w wyniku którego śmierć poniósł małżonek powódki - R. K. (1). Sprawca szkody wskutek wjechania na przeciwny pas ruchu doprowadził do kolizji dwóch pojazdów, samochodu marki O. (...) oraz samochodu marki M., którego kierowcą był poszkodowany.

Pismem z dnia 20.12.2013 r. wystąpiono z roszczenia o wypłatę na rzecz powódki kwoty tytułem zadośćuczynienia w wysokości 60.000,00 zł oraz kwoty tytułem stosownego odszkodowania w wysokości 30.000,00 zł. Pismem z dnia 07.04.2014 r. pozwany odmówił powódce wypłaty wnioskowanych świadczeń, powołując się na przedawnienie roszczeń. Z powyższym zarzutem powódka się nie zgadza.

Powódka wносиła o zasądzenie odsetek od dnia następującego po dniu odmowy przyznania kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania we wnioskowanej przez powódkę wysokości. Decyzja odmawiająca została wydana w dniu 07.04.2014 r. (k. 2-10)

W odpowiedzi na pozew pozwany domagał się oddalenia powództwa w całości i zasądzenia na swoją rzecz kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwany podniósł między innymi zarzut przedawnienia roszczeń powódki. (k. 58)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

R. K. (1) urodził się (...) W dniu 29 grudnia 1990 r. zawarł związek małżeński z powódką T. K., urodzoną w dniu (...) (odpisy asc – k. 20, 21)

Postanowieniem z dnia 31 lipca 2002 r. umorzono postępowanie karne w sprawie wypadku drogowego zaistniałego w dniu 14 marca 2002 r. w miejscowości G. na drodze nr (...), gdzie doszło do zderzenia się samochodu marki M. o nr rej. (...) kierowanego przez R. K. (1) z samochodem osobowym marki O. (...) nr rej. (...) kierowanym przez A. E., w wyniku którego kierujący samochodem marki M. R. K. (1) oraz jadący z nim trzej pasażerowie ponieśli śmierć na miejscu, a kierujący samochodem O. (...) doznał obrażeń ciała – tj. o czyn z art. 177 § 1 i 2 k.k. – wobec nieustalenia sprawcy przestępstwa. W uzasadnieniu powołano się na opinię biegłego z zakresu ruchu drogowego, który ustalił, że przyczyną przedmiotowego wypadku było wyłącznie nieprawidłowe zachowanie na drodze nieustalonego sprawcy kierującego nieustalonym samochodem O. (...), który oddalił się z miejsca wypadku. W chwili wypadku R. K. (1) był trzeźwy. (okoliczności bezsporne, postanowienie – k. 123-125, opinia – k. 114-122 oraz dokumenty z akt sprawy Ds. 215/02: wynik badania krwi – k. 204, zaświadczenie lekarskie wraz z opiniami – k. 210, 211, protokoły wraz z materiałem fotograficznym i szkicami oraz opiniami – k. 2-36v, 40-55v, 57-60v, 62-63v, 135-138v, 147-175v, 177-178v, 180-187v, 195-196v, 231-258, 259-268, postanowienie - 270-271)

Powódka i R. K. (2) byli kochającym się, zgodnym małżeństwem. Nie mieli dzieci. R. K. (1) miał wykształcenie podstawowe, a powódka zawodowe. Oboje pracowali, z tym że R. K. (1) po utracie pracy w L. wyjechał na okresowy kontrakt do Niemiec (zarabiał przeciętnie 3.596,89 zł netto miesięcznie), skąd przyjeżdżał 1-2 razy w miesiącu. Podczas tego rodzaju przyjazdów przekazywał małżonce około 1.000,00 zł. Jego zarobki były wyższe od zarobków powódki. Małżonkowie odkładali pieniądze na mieszkanie, ponieważ mieszkali na stacji. Mieszkając razem wspólnie wykonywali obowiązki domowe, takie jak gotowanie, sprzątanie, robienie zakupów, noszenie węgla itp.

R. K. (1) był dobrym mężem i ciepłym, uczynnym człowiekiem, życzliwym wobec innych, osobą o pogodnym usposobieniu. Jego śmierć była ciosem dla powódki, która przeżyła załamanie.

Po śmierci męża również sytuacja materialna powódki uległa zdecydowanemu pogorszeniu. Na nią spadł też ciężar wykonywania wszystkich obowiązków domowych, w których wspierał ją dotychczas mąż.

Obecnie powódka jest osobą samotną, nie zawarła kolejnego związku małżeńskiego, nie ma dzieci. Mieszka w mieszkaniu, które nabyła po śmierci męża. Leczy się na nadciśnienie, cukrzycę oraz depresję. (przed śmiercią męża leczyła się wyłącznie na nadciśnienie). Wspomina zmarłego męża, odwiedza jego grób.

(zeznania powódki – k. 77 w zw. z k. 181v, zeznania świadków D. B., A. B., M. K. – k. 77, zaświadczenie o zarobkach – k. 25 akt szkody)

W 2001 T. K. uzyskała łączny dochód brutto (przed opodatkowaniem) wynoszący 14.064,62 zł (zeznanie podatkowe – k. 24v)

Obecnie dochody miesięczne powódki wynoszą około 1.280,00 zł netto miesięcznie. (zeznania powódki – k. 181v).

Decyzją z dnia 6 stycznia 2003 r. pozwany przyznał na rzecz T. K. kwotę 10.000,00 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej powódki związanej ze śmiercią męża. (bezsporne, decyzja – k. 68)

W piśmie z dnia 20 grudnia 2013 r. T. K. zgłosiła pozwanemu żądanie zapłaty kwoty 60.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia oraz 30.000,00 zł tytułem odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 k.c. (pismo – k. 27-28)

W piśmie z dnia 7 kwietnia 2014 r. pozwany odmówił powódce zaspokojenia zgłoszonych przez nią kolejnych roszczeń, powołując się na przedawnienie. (pismo – k. 26-26v)

Zgodnie z opinią sądową biegłego psychiatry, w związku ze śmiertelnym wypadkiem męża u T. K. wystąpiły objawy zaburzeń adaptacyjnych – reakcja depresyjna przedłużona. W konsekwencji u powódki wystąpił długotrwały uszczerbek na zdrowiu w rozmiarze 10%¹, trwający około 2-3 lat, lecz jego występowanie w przeszłości nie ma wpływu na obecne zdrowie psychiczne powódki. Aktualnie brak jest podstaw do stwierdzenia u powódki zaburzeń psychicznych będących wynikiem traumatycznego wydarzenia jakim była śmierć męża. (opinia pisemna – k. 154-159)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych dokumentów lub ich odpisów i kopii, które nie były kwestionowane i nie budziły wątpliwości Sądu. Również zeznania świadków oraz powódki, które powołano wyżej jako podstawę ustaleń faktycznych, nie były kwestionowane przez pozwanego i nie rodziły wątpliwości co do swej wiarygodności. Są one szczere i w zasadniczych fragmentach wzajemnie zgodne. Przytoczony wyżej materiał dowodowy w postaci dokumentów z postępowania karnego, w ocenie Sądu Okręgowego, nie pozwala na poczynienie ustaleń odmiennych niż te, które poczyniono w postępowaniu karnym, na które z kolei powoływała się powódka.

W przedmiotowej sprawie przeprowadzono dowód z opinii biegłego sądowego z dziedziny psychiatrii. Sąd podzielił w całości ustalenia i wnioski biegłego uznając, że zostały one dokonane w oparciu o posiadaną przez opiniującą wiedzę specjalną, po wnikliwej analizie dokumentacji z akt sprawy oraz bezpośrednim badaniu powódki. Wnioski wysunięte przez biegłą są wewnątrznie logiczne, nie są sprzeczne ani dowolne, ponadto uwzględniają wszystkie okoliczności ujawnione w sprawie, są uzasadnione wskazaniem wiedzy społecznej. Opinia została sporządzona rzetelnie, zgodnie z postanowieniem o dopuszczeniu dowodu i pozwala na uzyskanie odpowiedzi na wszystkie wątpliwości podnoszone przez strony. Ponadto strony nie zgłaszały, co do jej treści i końcowych wniosków, żadnych zastrzeżeń.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

I.

W pierwszej kolejności za bezsporną należy uznać kwestię odpowiedzialności pozwanego wobec powódki co do zasady. Świadczy o tym nie tylko stanowisko procesowe strony pozwanej zaprezentowane w odpowiedzi na pozew, ale także czynności pozwanego przeprowadzone w postępowaniu mającym na celu tzw. „likwidację szkody”, a w szczególności wypłacenie powódce określonych kwot odszkodowania. Również zdaniem Sądu Okręgowego odpowiedzialność pozwanego co do zasady nie może budzić wątpliwości w świetle m.in. przepisów ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...) i (...) (...). Ponieważ zasada odpowiedzialności pozwanego nie była sporna, z tych też względów nie ma potrzeby pogłębiania nad nią rozważań.

II.

Odnosząc się do żądania powódki w zakresie zadośćuczynienia, należy stwierdzić, że jego podstawę stanowią mają przepisy art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. Zgodnie z art. 448 k.c., w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia (...). Z kolei według art. 24 k.c. (§ 1) Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. (§ 2) Jeżeli skutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

Biorąc pod uwagę powyższe regulacje należy przede wszystkim podkreślić, że Sąd Okręgowy podziela pogląd, iż najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r.

Z przepisu art. 24 § 1 k.c. wynika jednak, iż nie każde naruszenie dobra osobistego umożliwia wystąpienie z roszczeniami ochronnymi. Jest to możliwe dopiero wtedy, gdy działanie naruszającego będzie bezprawne, tj. sprzeczne z prawem lub godzące w zasady współżycia społecznego. Ciężar wykazania, że nastąpiło naruszenie dobra osobistego, zgodnie z art. 6 k.c. spoczywa na stronie powodowej, pozwany zaś, w celu uwolnienia się od odpowiedzialności, może wówczas wykazać, iż jego działanie naruszające dobro osobiste powoda nie ma charakteru bezprawnego.

O bezprawności decyduje, zatem wyłącznie kryterium obiektywne. Zagrożenie naruszenia lub naruszenie dobra osobistego zostanie uznane za bezprawne, jeżeli jest ono sprzeczne z szeroko rozumianym porządkiem prawnym, a więc z normami prawnymi lub regułami postępowania wynikającymi z zasad współżycia społecznego. Rzeczą istotną jest, że z treści art. 24 k.c. wynika domniemanie bezprawności, co w sposób korzystny dla pokrzywdzonego wpływa na rozłożenie ciężaru dowodu oraz ryzyka niewyjaśnienia okoliczności stanu faktycznego, od których bezprawność zależy.

W świetle powyższych rozważań oraz poczynionych ustaleń, należy wskazać, że działanie bezpośredniego sprawcy, za które odpowiedzialność ponosi aktualnie pozwany, z całą pewnością było działaniem bezprawnym i dodatkowo zawinionym. Świadczy o tym między innymi powołany wyżej materiał zgromadzony w postępowaniu karnym, z którego wnioski płynące nie były kwestionowane przez pozwanego.

Z kolei katalog dóbr osobistych, zawarty jest w art. 23 k.c. i ma charakter otwarty. Przepis ten wymienia dobra osobiste człowieka pozostające pod ochroną prawa cywilnego w sposób przykładowy, uwzględniając te dobra, które w praktyce mogą być najczęściej przedmiotem naruszeń. Nie budzi jednak wątpliwości, że przedmiot ochrony oparty na podstawie art. 23 i 24 k.c. jest znacznie szerszy niż wymieniony w kodeksie. Należy uznać, że ochronie podlegają wszelkie dobra osobiste rozumiane, jako wartości niematerialne związane z istnieniem i funkcjonowaniem podmiotów prawa cywilnego, które w życiu społecznym uznaje się za doniosłe i zasługujące z tego względu na ochronę. W judykaturze uznano, że do katalogu dóbr osobistych niewymienionych wprost we wskazanym wyżej przepisie należy np. pamięć o osobie zmarłej, prawo do intymności i prywatności życia, prawo do planowania rodziny lub płeć człowieka.

Nie ulega również wątpliwości, że rodzina, jako związek najbliższych sobie osób, które łączy szczególna więź wynikająca najczęściej z małżeństwa, czy też pokrewieństwa, podlega ochronie prawa. Ochrona ta dotyczy również odpowiednio prawa do życia rodzinnego obejmującego istnienie różnego rodzaju więzi rodzinnych. Dobro rodziny jest nie tylko wartością powszechnie akceptowaną społecznie, ale także uznaną za dobro podlegające ochronie konstytucyjnej. Artykuł 71 Konstytucji RP przewiduje, że Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej ma obowiązek uwzględniania dobra rodziny. Dobro rodziny wymienia także art. 23 k.r.o., zaliczając obowiązek współdziałania dla dobra rodziny do podstawowych obowiązków małżonków. Wiąż rodzinna odgrywa doniosłą

rolę, zapewniając członkom rodziny m.in. poczucie stabilności, wzajemne wsparcie obejmujące sferę materialną i niematerialną oraz gwarantuje wzajemną pomoc w wychowaniu dzieci i zapewnieniu im możliwości kształcenia. Należy, zatem przyjąć, że prawo do życia rodzinnego i utrzymania tego rodzaju więzi (więź rodzinna) stanowi dobro osobiste członków rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 k.c. i 24 k.c.³

Niemniej jednak, podkreślić trzeba, że strona dochodząca zadośćuczynienia pieniężnego z tytułu naruszenia dobra osobistego zobowiązana jest udowodnić nie tylko sam fakt naruszenia dobra osobistego, ale także (w ramach normalnego związku przyczynowego) doznania krzywdy wskutek naruszenia dobra osobistego⁴.

W ocenie Sądu Okręgowego, w przedmiotowej sprawie powyższe przesłanki zostały wykazane przez powódkę. W szczególności postępowanie dowodowe potwierdziło, że więź uczuciowa pomiędzy powódką a R. K. (1) była szczególnie silna. Relacja pomiędzy nimi miała charakter typowej relacji małżonków, funkcjonujących w zgodnej relacji partnerskiej rodzinnej opartej na głębokim, wzajemnym uczuciu.

Należy też wskazać, iż spowodowanie wypadku komunikacyjnego, w którym śmierć poniósł R. K. (1), przez nieustalonego sprawcę, który oddalił się z miejsca zdarzenia, było zawinionym i bezprawnym (o czym szczegółowo będzie mowa niżej) naruszeniem dobra osobistego powódki w postaci prawa do życia w rodzinie oraz prawa do utrzymania więzi rodzinnych. Nie budzi też wątpliwości istnienie adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy opisanym zdarzeniem a naruszeniem dóbr osobistych powódki. Tym samym Sąd miał uprawnienie do przyznania powódce odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

W orzecznictwie i literaturze słusznie podkreśla się, że uwzględniając kompensacyjną funkcję zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, którego głównym celem jest zatarcie lub co najmniej złagodzenie następstw naruszenia takich dóbr osobistych uznaje się, że wysokość zadośćuczynienia winna zależeć przede wszystkim od wielkości doznanej krzywdy. Dla jej sprecyzowania i przyjęcia „odpowiedniej” sumy zadośćuczynienia uwzględnić należy takie okoliczności, jak rodzaj naruszonego dobra, rozmiar doznanej krzywdy (oceniany obiektywnie), intensywność naruszenia (oceniana obiektywnie), stopień negatywnych konsekwencji dla pokrzywdzonego wynikających z dokonanego naruszenia dobra osobistego, w tym także niewymiernych majątkowo, nieodwracalność skutków naruszenia, stopień winy sprawcy, sytuację majątkową i osobistą zobowiązanego⁵. Ustalenie krzywdy ma podstawowe znaczenie dla określenia odpowiedniej sumy, która miałaby stanowić jej pieniężną kompensatę. W żadnym jednak razie ustalony stopień utraty zdrowia psychicznego nie jest jednak równoznaczny z rozmiarem krzywdy i wielkością należnego zadośćuczynienia⁶.

Orzekając w tym zakresie Sąd miał również na uwadze, iż wykładnia art. 446 § 3 k.c. wskazuje na przyznawanie odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej z uwzględnieniem szkody niemajątkowej (a takie powódce przyznano w 2003 r. w wysokości 10.000,00 zł), tak więc zadośćuczynienie (wysokość) przyznawane z podobnych podstaw, co odszkodowanie (śmierć osoby bliskiej), musi uwzględniać wzajemne ząębienie się tych podstaw.

W podobny sposób wypowiada się piśmiennictwo, analizując treść i zasadność pozostawienia w kodeksie art. 446 § 3 k.c., po wprowadzeniu art. 446 § 4 k.c., tj. przepisu umożliwiającego wystąpienie z bezpośrednim roszczeniem o zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej. Przede wszystkim, w utrzymanym przepisie jest mowa o istotnym pogorszeniu się sytuacji życiowej członków rodziny, a nie tylko ich sytuacji materialnej (majątkowej). Zdaniem Sądu, trafnie dostrzega się w doktrynie, że śmierć kogoś z rodziny powoduje często po stronie pozostałych jej członków szereg trudno wymiernych i nie zawsze w pełni rekompensowanych uszczerbków o charakterze materialnym, których wyrównanie jest w istocie możliwe tylko poprzez przyznanie jednorazowego odszkodowania, przybierającego w rozważanym przypadku formę podobną do ryczałtu (jak w niniejszej sprawie), co jest o tyle możliwe, że przepis cechuje pewna elastyczność wyrażona zawartymi w nim słowami „sąd może”⁷.

W zbliżony sposób wypowiedział się również Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 14 kwietnia 2010 roku⁸, który mimo, iż dotyczy bezpośrednio relacji § 3 i § 4 art. 446 k.c., a więc obecnego stanu prawnego, a w niniejszej sprawie ma zastosowanie stan prawny obowiązujący przed wskazaną nowelizacją, to jednak zaprezentowane przez ten Sąd wywody są w pełni użyteczne na potrzeby przedmiotowej sprawy. We wskazanym judykacie zwrócono

uwagę, że Sąd zasądzając na rzecz osoby poszkodowanej odszkodowanie, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c. i jednocześnie zadośćuczynienie, winien wszelkie niemajątkowe okoliczności, które dotychczas miały wpływ na wysokość odszkodowania, maksymalnie pominąć i uwzględnić je dopiero, w miarę możliwości, przy określeniu wysokości zadośćuczynienia.

Analiza akt szkody złożonych przez pozwanego wskazuje, że ubezpieczyciel rozstrzygając o zasadności żądania powódki w zakresie odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia ich sytuacji życiowej skoncentrował się przede wszystkim na elementach znacznego, rzeczywistego pogorszenia sytuacji życiowej powódki na płaszczyźnie majątkowej, w szczególności z uwzględnieniem świadczeń wypłaconych przez ZUS (por. decyzję oraz protokoły – k. 12-15, 37 akt szkody). Rozmiar krzywdy i cierpienia powódki był zatem dotychczas uwzględniony przez pozwanego w ramach odszkodowania w stopniu relatywnie niewielkim.

Z kolei kwestia długotrwałości przeżywania żałoby, rozmiaru pozostałych zaburzeń adaptacyjnych itp. nie może być pomijana, lecz ma charakter pomocniczy dodatkowy. W rozważaniu zasadności roszczenia z art. 446 § 4 k.c. lub 448 k.c. dominujący, pierwszoplanowy jest, bowiem aspekt trwałego zerwania więzi rodzinnych ze zmarłą osobą bliską⁹, a bezspornie aspekt ten nie stanowił podstawy przyznania odszkodowania w postępowaniu likwidacyjnym.

Biorąc zatem pod uwagę powyższe ustalenia i uwagi, należy stwierdzić, że żądana przez powódkę kwota zadośćuczynienia w wysokości wskazanej w pozwie jest w pełni uzasadniona i nie jest nadmierna. Biorąc pod uwagę stan zdrowia i wiek R. K. (1), powódka mogła zasadnie oczekiwać, że będzie on żył przez wiele lat i będą razem, tak jak dotychczas, tworzyli zgodną, kochającą się rodzinę. Dlatego śmierć R. K. (1) była dla powódki zdarzeniem nieoczekiwanym i szczególnie traumatycznym, powodującym poczucie głębokiej krzywdy, osamotnienia i niesprawiedliwości ze strony losu. Chociaż okoliczność ta nie jest decydująca dla przyznania zadośćuczynienia, nie można jednak zupełnie pomijać faktu, iż o skali krzywdy po stronie powódki świadczy też pośrednio stan długotrwałego uszczerbku na jej zdrowiu psychicznym, który pojawił się bezpośrednio po śmierci męża.

III.

Jeżeli natomiast chodzi o żądanie powódki w zakresie odszkodowania, należy stwierdzić, że podstawę tego roszczenia stanowi art. 446 § 3 k.c. Zgodnie z jego treścią, Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Przy czym analiza przedmiotowego żądania wymaga uwzględnieniem art. 361 § 1 k.c.¹⁰

W literaturze i orzecznictwie trafnie podkreśla się, że wprowadzenie do polskiego systemu prawnego regulacji z art. 446 § 4 k.c. wyłączyło potrzebę przyjmowanej uprzednio interpretacji art. 446 § 3 k.c., polegającej na uwzględnieniu w ramach odszkodowania zasądanego z tytułu istotnego pogorszenia sytuacji życiowej także elementów szkody niemajątkowej¹¹. Niemniej jednak, pogorszenie sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c., polega nie tylko na pogorszeniu obecnej sytuacji materialnej, ale obejmuje także przyszłe szkody majątkowe, często nieuchwytne lub trudne do obliczenia, prowadzące do znacznego pogorszenia sytuacji życiowej osoby najbliższej¹².

Pogorszenia sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c., nie można jednak sprowadzać do prostego zmniejszenia dochodów lub zwiększenia wydatków najbliższych członków rodziny zmarłego. Pojęcie to ma bowiem sens o wiele szerszy. Szkody majątkowe prowadzące do znacznego pogorszenia bieżącej lub przyszłej sytuacji życiowej osoby najbliższej zmarłemu są często nieuchwytne lub trudne do obliczenia. Często wynikają z obniżenia aktywności życiowej i ujemnego wpływu śmierci osoby bliskiej na psychikę i stan somatyczny, co niekiedy przejawia się w konkretnej chorobie¹³.

Przepis art. 446 § 3 k.c. służy możliwości częściowego choćby zrekompensowania szczególnej postaci uszczerbku, którym jest znaczne pogorszenie sytuacji życiowej (a nie naprawieniu klasycznej szkody majątkowej), powstałego w następstwie tragicznego zdarzenia, którym jest śmierć najbliższego członka rodziny wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia. Dlatego sformułowanie w art. 446 § 3 k.c. o "znacznym pogorszeniu sytuacji życiowej" nadaje odszkodowaniu z tego przepisu charakter szczególny. Chodzi tu wprawdzie o szkodę o charakterze

majątkowym, jednak najczęściej ściśle powiązaną i przeplatającą się z uszczerbkiem o charakterze niemajątkowym, a więc o szkodę często trudną do uchwycenia i ścisłego matematycznie zmierzenia, którą zazwyczaj wywołuje śmierć najbliższego członka rodziny. Taki szczególny charakter szkody rekompensowanej "stosownym", a nie "należnym" odszkodowaniem oznacza w konsekwencji potrzebę daleko idącej indywidualizacji zakresu świadczeń przysługujących na podstawie art. 446 § 2 i 3 k.c. i sprawia, że nie mogą odnieść żadnego skutku argumenty odwołujące się do rozstrzygnięć w innych analogicznych sprawach¹⁴.

Mając na uwadze powyższe spostrzeżenia oraz ustalony stan faktyczny, należy uznać, że pozwany niezasadnie odmówił uwzględnienia omawianego roszczenia powódki ponad kwotę wypłaconą dotychczas (10.000,00 zł), chociaż w chwili jej wypłacenia (2003 r.) była ona niewątpliwie silniejszym bodźcem ekonomicznym dla powódki niż taka sama nominalnie kwota w warunkach obecnych. Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika bowiem w sposób oczywisty, że śmierć R. K. (1) wywołała po stronie jego żony daleko idące negatywne skutki mieszczące się w hipotezie analizowanego przepisu. W szczególności porównanie sytuacji sprzed i po śmierci R. K. (1) prowadzi do kilku zasadniczych spostrzeżeń i wniosków.

Przede wszystkim nie można pominąć faktu, że przed swoją śmiercią R. K. (3) mieszkał z powódką. Z kolei na gruncie logiki i doświadczenia życiowego można przyjąć, iż mąż był powódki istotnym wsparciem. Małżonkowie praktycznie dzielili się obowiązkami domowymi. Pomijając fakt okresowej pracy za granicą, powódka mogła więc liczyć na męża, mając gwarancję, że odciąży ją w obowiązkach domowych. Nie można też nie dostrzec, że z uwagi na wyższe zarobki męża jego dochody stanowiły główny składnik ekonomiczny pozwalający małżonkom na czynienie oszczędności na mieszkanie, a więc na stopniowe polepszanie ich sytuacji materialnej.

Ze względu zaś na młody wiek obojga małżonków, można w sposób uprawniony wnioskować, że pomoc świadczona w przyszłości przez R. K. (1) jego żonie przez wiele lat odgrywałaby istotną rolę z punktu widzenia sytuacji życiowej powódki, która od chwili śmierci męża jest osobą samotną, bezdzietną i pozbawioną perspektyw na poprawę warunków życia.

Biorąc zatem pod uwagę wszystkie podane wyżej okoliczności, w tym indywidualną sytuację majątkową powódki, Sąd doszedł do przekonania, że żądana przez powódkę kwota uzupełniającego odszkodowania z omawianego tytułu jest właściwa i w rezultacie w pełni odpowiada, wraz z kwotą dotychczas wypłaconą, znacznemu pogorszeniu jej sytuacji życiowej związanemu ze śmiercią męża.

IV.

Odsetki ustawowe od uwzględnionych kwot głównych należało zasądzić, uwzględniając unormowania art. 817 k.c. i art. 14 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych (...). W szczególności zgodnie z treścią art. 817 k.c. (§ 1.) Ubezpieczyciel obowiązany jest spełnić świadczenie w terminie trzydziestu dni, licząc od daty otrzymania zawiadomienia o wypadku. (§ 2.) Gdyby wyjaśnienie w powyższym terminie okoliczności koniecznych do ustalenia odpowiedzialności ubezpieczyciela albo wysokości świadczenia okazało się niemożliwe, świadczenie powinno być spełnione w ciągu 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe. Jednakże bezsporną część świadczenia ubezpieczyciel powinien spełnić w terminie przewidzianym w § 1.

Natomiast zgodnie z przepisem szczególnym art. 14 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych (ust. 1.) Zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. (ust. 2.) W przypadku gdyby wyjaśnienie w terminie, o którym mowa w ust. 1, okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania okazało się niemożliwe, odszkodowanie wypłaca się w terminie 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe, nie później jednak niż w terminie 90 dni od dnia złożenia zawiadomienia o szkodzie, chyba że ustalenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania zależy od toczącego się postępowania karnego lub cywilnego. W terminie, o którym mowa w ust. 1, zakład ubezpieczeń zawiadamia na piśmie uprawnionego o przyczynach niemożności zaspokojenia jego roszczeń w całości lub w części,

jak również o przypuszczalnym terminie zajęcia ostatecznego stanowiska względem roszczeń uprawnionego, a także wypłaca bezsporną część odszkodowania.

W przedmiotowej sprawie można stwierdzić, że pozwany, gdyby tylko w sposób rzetelny dokonał analizy żądań powódki, już na etapie przesądowym mógłby dokonać poprawnej ich oceny. Otóż w szczególności biorąc pod uwagę datę zgłoszenia żądań przez powódkę oraz treść pisma pozwanego z dnia 7 kwietnia 2014 r. można dojść do wniosku, iż wówczas pozwany miałby wszelką wiedzę pozwalającą na właściwą ocenę żądań powódki, gdyby tylko poczynił dalsze ustalenia w sprawie. Pozwany nie podjął jednak takich ustaleń, co zresztą wynika z treści omawianego pisma. Tym samym odsetki od zasądzonych kwot głównych należało zasądzić od dnia następnego po dacie decyzji pozwanego, czyli zgodnie z żądaniem pozwu.

V.

Końcowo należy wskazać, że zarzut przedawnienia roszczeń zgłaszany przez pozwanego w postępowaniu likwidacyjnym i ponowiony w niniejszym procesie jest nieuzasadniony. Zdarzenie wypadkowe miało miejsce w dniu 14 marca 2002 r. i obowiązujący ówczesnie przepis art. 442 § 2 k.c. przewidywał 10-letni termin przedawnienia roszczeń związanych ze szkodą wynikłą z występku, lub zbrodni. W trakcie biegu tego terminu, w dniu 10 sierpnia 2007 r. przepis art. 442 k.c. został uchylony i wszedł w życie przepis art. 442¹ k.c., który w § 2 wydłużył przedmiotowy termin do lat 20-tu, co w realiach sprawy oznaczałoby przedawnienie roszczenia z dniem 14 marca 2022 r. W myśl bowiem art. 2 ustawy z 16 lutego 2007 r., nowelizującej kodeks cywilny¹⁵, do roszczeń powstałych przed dniem jej wejścia w życie, a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, stosuje się regulacje „nowego” art. 442¹ k.c.

Z kolei za utrwalony i trafny należy uznać pogląd prawny wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2013 r.¹⁶, zgodnie z którym roszczenie pokrzywdzonego o naprawienie szkody, wynikłej ze zbrodni lub występku, wyrządzonej w okolicznościach uzasadniających odpowiedzialność cywilną posiadacza pojazdu mechanicznego lub kierującego pojazdem mechanicznym, których tożsamości nie ustalono (art. 98 ust. 1 pkt 1 i 2 w związku z art. 109a ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, (...) i (...), jedn. tekst: Dz. 17U. z 2013 r., poz. 392 ze zm.), przedawnia się na podstawie art. 442⁽⁽¹⁾⁾ § 2 k.c.

Z kolei Kodeks cywilny nie zawiera definicji legalnej pojęć występku oraz zbrodni i mając na względzie konieczność respektowania obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej stanu prawnego, w drodze analogia legis, należy zastosować definicję tych pojęć ustanowioną w Kodeksie karnym, a w przypadku, gdy w postępowaniu karnym nie stwierdzono popełnienia przestępstwa, sąd cywilny ma obowiązek dokonania własnej oceny, czy przestępstwo popełniono, podejmując samodzielnie ustalenia w zakresie zaistnienia znamion podmiotowej i przedmiotowej strony czynu karalnego, według zasad przewidzianych w przywołanym kodeksie¹⁸. W myśl art. 1 § 1-3 k.k. odpowiedzialności karnej podlega ten, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę chyba, że szkodliwość społeczna czynu jest znikoma, lub sprawcy nie można przypisać winy. W myśl art. 7 § 1 k.k. każde przestępstwo jest zbrodnią lub występkiem, a zgodnie z § 2 przepisu zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3, zbrodnię można popełnić tylko umyślnie (art. 8 k.k.), czyli w ramach strony podmiotowej, sprawca miał zamiar popełnić czyn karalny, albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godził (art. 9 § 1 k.k.), natomiast występkiem może być popełniony także nieumyślnie (art. 8 k.k.), czyli w ramach strony podmiotowej sprawca nie mając zamiaru popełnienia czynu zabronionego, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu mógł przewidzieć. W doktrynie i judykaturze prawa karnego materialnego jednolicie i konsekwentnie wskazuje się, że mimo braku jednoznacznego stanowienia w treści ustawy, istnieje grupa przestępstw, obejmująca czyny opisane w art. 177 k.k., które muszą być finalnie zaliczone do przestępstw nieumyślnych, a których znamiona mogą być objęte umyślnością, bądź nieumyślnością, natomiast skutek wyłącznie nieumyślnością. W przeciwnym przypadku, wskutek śmierci pokrzywdzonego w wypadku komunikacyjnym, czyn sprawcy zawsze należałoby kwalifikować, jako zbrodnię zabójstwa, wbrew woli ustawodawcy¹⁹.

W realiach sprawy ewidentnym jest to, że sprawcą wypadku komunikacyjnego, w którym zginął mąż powódki, był nieustalony kierowca, który następnie oddalił się z miejsca wypadku. Wskutek niedostosowania parametrów ruchu samochodu O. (...) do warunków panujących na drodze, nieustalony sprawca, co do którego żadne okoliczności nie wskazują, aby działał w stanie wyłączającym winę lub bezprawność i nie mający zamiaru popełnienia czynu karalnego, doprowadził nieumyślnie do śmierci 4 osób podróżujących pojazdem marki M., mimo że obiektywnie mógł taką możliwość swoich działań przewidzieć. Niewątpliwym jest także to, że doprowadzenie do śmierci 4 osób podróżujących samochodem M., w świetle art. 115 § 2 k.k. wykluczało możliwość przyjęcia, iż szkodliwość społeczna czynu wspomnianego sprawcy była znikoma. W konsekwencji, znamiona strony podmiotowej występkę z dnia 14 marca 2002 r. zostały ustalone w niniejszej sprawie. W odniesieniu do strony przedmiotowej występkę popełnionego przez kierowcę samochodu O. (...) należy wskazać, że zgodnie z art. 177 § 1 i 2 k.k. składają się na nią:

- naruszenie zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym i spowodowanie w ten sposób wypadku,
- wywołanie skutku w postaci śmierci innej osoby²⁰.

Przesłanki strony przedmiotowej występkę nieustalonego sprawcy z art. 177 § 2 k.k. nie budzą wątpliwości w świetle powołanego wyżej materiału dowodowego w postaci dokumentów z postępowania karnego, który nie był kwestionowany przez strony, zatem także ten element podstawy faktycznej powództwa został w sprawie ustalony.

VI.

Jeżeli chodzi o rozstrzygnięcie o kosztach procesu pomiędzy stronami, to za podstawę rozstrzygnięcia Sąd przyjął art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz wynik procesu. Zasądzone na rzecz powódki koszty procesu obejmują:

- 17,00 zł – tytułem opłaty skarbowej od jednego stosunku pełnomocnictwa (k. 11),
- 3.600,00 zł – tytułem opłaty za czynności radcy prawnego zgodnie z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu²¹.
- 351,67 zł – tytułem wydatków na opinię biegłego (k. 147, 162)

Rozstrzygnięcie o nieuiszczonej opłacie od pozwu opiera się na regule art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych²².

1 W rozumieniu przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad orzekania o stałym lub długotrwałym uszczerbku na zdrowiu, trybu postępowania przy ustalaniu tego uszczerbku oraz postępowania o wypłatę jednorazowego odszkodowania, Dz. U. Nr 234, poz. 1974 ze zm.

2 Tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 392 ze zm.

3 Zob. chociażby uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2010 r., III CZP 76/10, LEX nr 604152, wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 21 maja 2013 r. I ACa 104/13, LEX nr 1321986, wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2014 r., V CSK 320/13, LEX nr 1463645.

4 Podobnie w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 maja 2013 r., I ACa 1459/12, LEX nr 1362926.

5 Zob. A. Rzetecka-Gil, Komentarz do art. 448 k.c., LEX/el. oraz powołane tam orzecznictwo i literaturę.

6 Zob. wyrok SN z 5 października 2005 r. I PK 47/05 Mon. Pr. Pr. 2006, nr 4, s. 208.

7 Vide: System Prawa Prywatnego, Tom 6, rozdział III, § 28, ust. V.

8 I ACa 178/10, LEX nr 715515.

- 9 Podobnie SA w Lublinie w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 października 2013 r., I ACa 391/13.
- 10 Zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła.
- 11 Wyrok SA w Białymstoku z dnia 22 stycznia 2014 r., I ACa 649/13, LEX nr 1415823.
- 12 Wyrok SA w Łodzi z dnia 6 listopada 2013 r., I ACa 70/13, LEX nr 1388862.
- 13 Zob. szerzej wyrok SA w Lublinie z dnia 7 maja 2014 r., I ACa 51/14, LEX nr 1466859; a także wyrok SN z dnia 18 lutego 2004 r., V CK 269/03, LEX nr 238971.
- 14 Wyrok SN z dnia 30 września (...), V CSK 250/09, LEX nr 529732.
- 15 Dz. U. Nr 80, poz. 538.
- 16 III CZP, 50/13, OSNC 2014/4/35.
- 17 Zob. także szerzej uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 15 listopada 2012 r., I ACa 527/12, LEX nr 1271909.
- 18 Tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 grudnia 2008 r., III CSK 193/08, analogicznie w wyroku z dnia 18 stycznia 2012 r., II CSK 157/11, OSNC-ZD 2013/B/30.
- 19 R. Góral, Kodeks karny. Praktyczny komentarz, Warszawa 1998, s. 21.
- 20 R. Góral, op. cit., s. 244.
- 21 Tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 490.
- 22 Tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1025 ze zm.